

Rehberlik Postası

Eğitim: Eyübođlu

Sihirli Yıllar

Sevgili Anne ve Babalar,

Çocuğun gelişimi ve eğitimi açısından okul öncesi dönem büyük önem taşır. Çocuğun gelişimine ilişkin temeller bu dönemde atılır. Çocuklarımıza sağlıklı bir eğitim verebilmek için çocuğun gelişim dönemi özelliklerini ve ebeveynlerin nelere dikkat etmeleri gerektiğini sizlerle paylaşmak istedik.

Yararlı olması dileklerimizle...

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Birimi

Bilişsel Gelişim

Bu dönem, işlem öncesi dönemdir. 3-4 yaş arası "Sembolik İşlem Dönemi", 4-5 yaşlar arası da "Sezgisel Dönem" olarak adlandırılır. Çocuk bu dönemde ben merkezlidir. Tek başına oyunlar oynar. Tek yönlü sınıflama yapabilir, başından geçen olayları anlatabilir. Hayali arkadaşları vardır ve hayal gücüyle oluşturduğu oyunlar oynayabilir. Hareket eden şeylerin canlı olduğunu düşünür(Canlı ve cansız varlıkları ayırt edemez.). Yaratıcılığının en üst seviyesindedir. Çok hızlı öğrenir.

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Anne-baba çocuğun oyunlarına müdahale etmemelidir.
- Gerekli ise oyundan sonra çocukla birebir konuşmalıdır.
- Olayların, nesnelerin her özelliğinden bahsetmeli, nesnelere çok yönlü tanıtmalıdır.
- Çocuğun konuşmalarını dinlemeli onun kendisini sözel olarak ifade etmesine fırsat tanımalıdır.
- Canlı-cansız varlıkları çocuğa tanıtmalı, neden canlı veya cansız olduklarından somut bir biçimde bahsedilmelidir.
- Hayali arkadaşlar çocuğun gelişiminde ya da psikolojisinde aksaklık olduğunu göstermez. Hayali arkadaşlar çocuğun kendisini ifade etmesine katkıda bulunabilir. Çocukla bu konuda alay edilmemeli, çocuk görmezden gelinmeli veya dikkati farklı yönlere çekilmelidir.

Dil Gelişimi

Bu dönemde çocuk ben merkezlidir ama iletişim yeteneği bir önceki döneme göre artmıştır. Terim ve deyimleri, neden-sonuç ilişkilerini, zamansal ilişkileri tam olarak kavrayamayabilir. Uyarıcı çokluğu ile dil gelişiminin ilerlemesi birbirine paraleldir. İfade yeteneklerini geliştirmede en hızlı ilerleme bu dönemde görülür.

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Aile, çocuğun dil gelişimine katkıda bulunacak uyarıcılara çok dikkat etmelidir.
- Örneğin; televizyonda izlediği çizgi filmin konuşma dilinin düzgün olmasına önem vermelidir.
- Aile, çocukla konuşurken düzgün Türkçe sözcük ve tümceler kullanılmalı, şiveli konuşmaktan kaçınılmalıdır.
- Aile, çocuğu dinlemeli, dilsel yanlışlıkları yumuşak bir dille düzeltmelidir.
- Aile, çocukla konuşurken kendi hislerini dile getirmeli, onun hislerini sormalıdır. Bu tarz konuşmalar çocuğun iletişim yeteneğine katkıda bulunur.

Psiko-seksüel Gelişim

Çocuk bu dönemde cinsiyet farklarını keşfeder, bu konuda meraklı olur. Dış görünüşe göre karar verme yeteneği kazanır. Kızlarda elektra karmaşası ve penise özenme, erkeklerde oedipus kompleksi ve kastrasyon korkusu (penisinin kesilmesi korkusu) yaşanır. Libido (ilgi odağının merkezi) cinsel organ olduğu için mastürbasyon da görülebilir. Çocuk cinsel kimliğini kazanmaya bu dönemde başlar.

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Aile, çocuğun cinsiyet farkları ile ilgili keşif ve merakına müdahale etmemelidir. Örneğin; bir kız çocuk cinsiyet ayrımına varıp kendi cinsel kimliğinden dolayı makyaj yapıyorsa bunun için çocuğa bağırılmamalı, kızılmamalı, çocuk aşağılanmamalı, hakaret edilmemelidir. Benzer durum erkek çocuk için de geçerlidir.
- Her iki cinsiyette de farklı adlandırılan zihinsel yapılar oluşur. Bunlar;
 - 1. Oedipus kompleksi: Erkek çocuğun anneye aşık olmasıyla başlar. Çocuk anneye karşı beslediği duygular yüzünden baba tarafından olumsuz tepki görürse cinsel kimliği bayanlara özentili bir şekilde oluşabilir, cinsel sapmalar görülebilir.
 - 2. Elektra karmaşası: Kız çocuğun babaya aşık olması ile başlar. Kız çocuğun da bu aşamada anne tarafından olumsuz tepki görmesi cinsel sapmaya, yanlış cinsel kimlik oluşmasına sebep olabilir.
- Çocuklar bu dönemde cinsel farklılıklarını merak eder. "Bir erkeğin penisi var, kızların neden yok?" sorusunun yanıtını ararlar. Onlara, cinsiyetleri gereği bu cinsel organlara sahip oldukları, anne-baba tarafından; çocuklara uygun bir dille, göz kontağı kurarak, çocuğun sorularını geçiştirmeden, utanmadan, normal ses tonu ile anlatılmalıdır.
- Çocuğun soruları olumsuz bir şekilde cevaplanır ya da geri çevrilirse, kız çocuklar işledikleri bir hata yüzünden penislerinin kesildiğini düşünebilirler. Erkek çocuklar ise yanlış bir şey

yaptıklarında penislerinin kesileceğini düşünüp kastrasyon korkusu duyabilirler. Ayrıca penise sahip olmanın bir üstünlük olmadığına çocuğa anlatılması; kız çocuklarda penise imrenmeyi engeller, doğru cinsel kimlik kazanımını destekler.

- Çocuklar cinsel organlarıyla oynayabilir. Bu onlara haz verir ve bilinçsizce mastürbasyon yapabilirler. Aile böyle bir durumla karşılaştığında çocuğun dikkatini başka yöne çekmelidir. Bu durum karşısında çocuğa kızmak, bağırarak, hakaret etmek, şiddet uygulamak bu davranışı engellemez aksine tetikler.

Sosyal-Duygusal Gelişim

Bu dönemde çocuklarda empati ve iletişim güçlendiği için girişimcilik artar. Davranışlarına olumlu tepkiler almazsa suçluluk duygusu oluşur. Soyut kavramlar tam olarak olmasa da yerleşmeye başlar. Ama soyut kavramlar üstünde sistemli bir şekilde düşünüp, işlem yapamaz. İlgileri bedenlerine döndürür. Vücutlarının herhangi bir yerinde ufak bir yara olsa dahi bunu fazlaca abartabilir.

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Aile çocuğun bağımsız hareket etmesi için, çocuğa zarar gelmemesine dikkat ederek deneme-yanılma yoluyla öğrenmesine fırsat vermelidir.
- Çocuğun suçluluk duygusunun çok fazla yoğunlaşmaması için onunla konuşarak hatalarını düzeltmesine olanak tanınmalıdır.
- Drama, spor gibi etkinliklere katılmalarına olanak sağlamak gerekir.
- Çocukların duygularını ifade etmesine imkan tanınmalıdır. Çocuklara örnek olmak için anne ve baba, konuşmalarında duygu ifadelerini kullanmalıdır. Korkuların ve ölümün en çok sorgulandığı dönem olduğundan ebeveynler telaşa kapılmadan çocuklarını dinlemelidir.

Psiko-Motor Gelişim

Çocuk, bu dönemde parmak kaslarını aktif bir şekilde kullanır. Eğer bu dönemde çocuğun psiko-motor gelişimine gereken önem verilirse, çocuğun el-göz koordinasyonu büyük ölçüde ilerleme sağlar. Ayaklarla ilgili çok çeşitli hareketler yapabilir. Örneğin; tek ya da çift ayak zıplar, geri yürür, bir nesnenin altından geçer, yerden belli bir yükseklikteki nesnenin üstünden sıçrar, parmak ucunda yürür, nesnelere uzanır, nesnelere belli bir mesafeye atar, elinde nesne varken koordineli bir şekilde yürür, belli bir çizgi ya da aralıkta koordineli bir biçimde yürür, geri zıplar ve beden esnetici hareketler yapabilir (Başı sağ-sol, ön-arka döndürebilir, ayaklarını oturarak hareket ettirir, kollarını öne, yanlara açabilir, kalçasını çevirebilir... vb.).

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Aile çocuğa bu dönemde sorumluluklar vermelidir. Örneğin; eşyalarını toplama, odasını düzene sokma gibi.
- Evde çocuğa resim yapması için fırsat vermeli, buna uygun ortam yaratılmalıdır. Evde artık materyallerle - ip, yumurta kabuğu, boncuk, şişe kapakları vb.- boya, uhu, makas gibi araçlar

kullanarak yapılan etkinliklerde çocuğun el-göz koordinasyonu desteklenir. Artık materyallerin çocuğa zarar vermeyecek ürünler olmasına dikkat edilmelidir.

Özbakım Becerileri

Bu dönemde çocuk; tuvalet ihtiyacını bağımsız olarak giderebilir, yemeğini kendisi yer, plastik bıçakla nesnelere keser, dişini fırçalar, saçlarını tarar, giysilerini giyer, düğme ilikler, fermuarını çeker, cırt-cırtlı şeyleri açıp kapatır. Ayrıca ayakkabılarını bağımsız olarak giyer ama bu dönemde aile, ayakkabı bağlamayı öğretme konusunda çocuğa baskıcı davranmamalıdır. Çocuk oyuncaklarını bağımsız toplar, çevresini düzenler.

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Çocuğun kendisinin giyinmesine, yemeği kendisinin yemesine fırsat tanınmalıdır.
- Evdeki düzenle ilgili sorumluluklar verilmelidir.
- Anne ve baba, çocuğa davranışları ile örnek olmalıdır.

Ahlak Gelişimi

3-6 yaş arası çocuklarda saf çıkarıcı eğilim vardır, kendilerini düşünürler ancak bu ben-merkezlilik art niyet güdülerek sergilenmez. Bu yaş çocuklarına göre doğru olan, eşit olandır. Oyun esnasında değiş tokuş ve pazarlık yaparlar. Zamanla gündelik yaşamlarına da bunu aksettirirler. Olaylara somut bireyseli bakış açısı ile bakar, doğrunun göreceli olduğunu farkına varırlar.

Aileler Nasıl Davranmalıdır?

- Aile çocuğun çıkarıcı, ben-merkezci davranışlarına kızmak yerine ona empati kurmayı öğretmeli; başkalarının fikir, duygu ve düşüncelerine önem vermenin önemini anlatmalıdır.
- Konuşmalarda soyut kavramlara çok fazla yer vermemeli, daha çok göz önünde canlandırılabilen, somutlaştırılabilen "canı acımak, üzölmek" gibi kelimeleri kullanmalıdır.

Ölkemizde; 2003 yılında %13 olan okul öncesi okullaşma oranı, 2009 yılında %33'e çıkmıştır.

Günümüzde; bilişsel, sosyal, duygusal ve akademik alanda sorun yaşamayan öğrencilerin okul öncesi eğitim alan çocuklar olduğu, bu dönemin önemini yadsınamaz bir gerçek olarak ortaya koymaktadır. Bu süreçte okul ve ailenin işbirliği, tutarlı ve kararlı yaklaşımlar öğrencilerin daha mutlu ve başarılı bireyler olmalarını sağlayacaktır.

Kaynakça:

Prof.Dr. Atalay Yörükoğlu – Çocuk Ruh Sağlığı

Prof.Dr. Haluk Yavuzer – Okul Çağı Çocuğu

Jerry L.Wyckoff – Altı ve Oniki Yaşları arasındaki Çocuđunuzu Nasıl Terbiye Edersiniz?

Uluslararası Okul Öncesi Sempozyumu